

УДК 378.147.091.33-027.22:[37.011:373/.5] (477)

Катерина Діхнич

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0001-7868-392X

DOI 10.24139/2312-5993/2018.04/032-043

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Окреслено мету й основні завдання педагогічної практики у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи відповідно до Концепції «Нова українська школа», Державного стандарту початкової освіти. Визначено, що педагогічна практика є обов'язковою складовою професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Схарактеризовано педагогічний досвід загальноосвітніх шкіл, закладів вищої педагогічної освіти з метою вдосконалення мовно-методичного курсу як невід'ємного складника підготовки до педагогічної практики.

Ключові слова: педагогічна практика, майбутній учитель початкової школи, професійна підготовка, Концепція «Нова українська школа», мовно-методичний курс.

Постановка проблеми. Реформа початкової освіти триває. Сучасні реалії потребують таких учителів початкової школи, які здатні забезпечити гармонійний розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, спрямовують роботу учнів на розвиток самостійності, творчості й допитливості, проєктують і проводять інтерактивні уроки, виховні та позакласні заходи із застосуванням інноваційних педагогічних технологій; створюють атмосферу дослідницько-пізнавальної співпраці, зорієнтовані на особистісний та професійний саморозвиток, прагнуть до професійного самовдосконалення, самореалізації та творчого пошуку. Необхідність таких професійних і особистісних рис актуалізує вдосконалення змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у вищих закладах педагогічної освіти, зокрема, під час вивчення професійно орієнтованих навчальних дисциплін, а також проведення педагогічної практики.

Педагогічна практика відіграє важливу роль у підготовці майбутніх учителів початкової школи, забезпечує більш тісне поєднання теоретичної підготовки із практичною фаховою діяльністю, допомагає адаптуватися до специфічних умов виконання фахових обов'язків, створює професійні ситуації для практичного застосування теоретичних знань, сприяє формуванню й розвитку педагогічної ерудиції, інтуїції, здатності до імпровізації, педагогічного оптимізму та рефлексії. Нова школа потребує вдосконалення професійної підготовки, зокрема підготовки до педагогічної практики в початковій школі.

Аналіз актуальних досліджень. Змістове наповнення педагогічної практики в початковій школі зумовлено пріоритетними напрямками,

визначеними в законах України «Про вищу освіту» (2014), «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» (2013–2021 рр.), Державного стандарту початкової загальної освіти (2018), Концепції «Нова українська школа» (2016). Фундаментальною основою дослідження слугують роботи, у яких обґрунтовано концептуальні засади професійної підготовки майбутніх учителів, у тому числі майбутніх учителів початкової школи засобами традиційних та інноваційних технологій (П. Гусак, Н. Ігнатенко, О. Комар, Л. Пироженко та ін.); творчої діяльності вчителя та розвитку його педагогічної майстерності (В. Андреев, О. Дубасенюк, І. Зязюн, А. Кузьмінський, О. Лавріненко, О. Огієнко, Л.Онищук, О. Отич, В. Рибалка, О. Семенов, В. Шубинський та ін.); виявлено особливості організації педагогічної практики у вищих педагогічних навчальних закладах України (О. Абдулліна, Л. Булатова, Н. Загрязкіна, Н. Кичук, Г. Коджаспірова, М. Козій, Н. Кузьміна, В. Максимов, О. Мосін, Л. Хомич, О. Щербаков та ін.).

Мета статті – окреслити деякі аспекти підготовки майбутніх учителів початкової школи до педагогічної практики в початковій школі в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа».

Методи дослідження: аналіз і узагальнення законодавчих документів, наукових джерел; вивчення педагогічного досвіду загальноосвітніх шкіл.

Виклад основного матеріалу. Передусім проаналізуємо законодавчий аспект нашого дослідження. Метою, зокрема, закону «Про освіту» (2017) [12] є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей та необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Під час підготовки Концептуальних засад Концепції «Нова українська школа» [14] фахівці брали до уваги «Концепцію розвитку освіти України на період 2015–2025 років», підготовлену Стратегічною дорадчою групою «Освіта» в рамках спільного проекту Міжнародного фонду «Відродження» [16]. Метою Нової школи, як показує аналіз документа, є різнобічний розвиток, виховання й соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України; здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою; має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя; готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності.

Нова українська школа охоплює 10 ключових компетентностей: спілкування державною (і рідною в разі відмінності) мовами; спілкування іноземними мовами; математична грамотність; компетентності в природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність; уміння навчатися впродовж життя; соціальні і громадянські компетентності; підприємливість; загальнокультурна грамотність; екологічна грамотність і здорове життя.

Щоб реалізувати головну ідею Нової школи, 21 лютого 2018 року Кабінетом міністрів України затверджено Державний стандарт початкової освіти [7]. Зокрема, в документі чітко окреслено, що мають знати й уміти учні, ідейні засади та принципи освітнього процесу, логіку його організації тощо. Користуючись Стандартом, учителі початкової школи можуть адаптувати навчальні програми на основі інтеграції предметів. У цьому стандарті передбачені ті самі компетентності, що й у законі. Стандарт визначає спільні очікувані результати, які учень має досягнути за певний період. Новий Державний стандарт лише набирає силу, але вже зараз питання про те, якою буде Нова школа і Новий учитель, є найбільш дискусійними на сторінках освітніх видань, сайтів.

Окреслимо вимоги до майбутніх учителів початкової школи в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа»; специфіку підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа», відповідно до нового закону Про освіту та Державного стандарту початкової освіти.

Аналіз опублікованих праць (О. Нікулочкіна «Розвиток інформаційної компетентності вчителя початкових класів у системі післядипломної освіти», 2009 р. [18], Н. Бібік «Компетенції і компетентність у результатах початкової освіти», 2012 р.) [2], Л. Бірюк «Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки (психолого-дидактичний аспект), 2008 р. [3], І. Дичківська «Інноваційні педагогічні технології, 2015 р. [8], А. Крижановський «Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи в педагогічних коледжах на засадах компетентнісного підходу, 2016 р. [17], О. Будник «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності», 2016 р. [4]) дає змогу окреслити такі блоки професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи: соціально-гуманітарний, психолого-педагогічний, фаховий, особистісно-орієнтований, практичний. Прокоментуємо ці блоки.

Соціально-гуманітарна підготовка передбачає поглиблення знань студентів із таких напрямів: українознавчого, мовознавчого, філософського, політологічного, соціального, історичного, економічного, екологічного, культурологічного, етико-естетичного, фізкультурно-

оздоровчого, релігієзнавчого. Цей блок забезпечує наступність, ступеневість і неперервність здобуття освіти впродовж життя.

Психолого-педагогічна підготовка дає змогу оволодіти знаннями з педагогіки й психології, окреслює функціональне самовизначення педагога в освітньому процесі; знання про критерії педагогічної дії, взаємодії, процесу; педагогічні здібності як основний показник фахової майстерності; рефлексію педагогічних дій на кожному етапі освітнього процесу. Фахова (методична) підготовка забезпечує розв'язання питань набуття студентами теоретичних знань зі спеціальності, вироблення практичних умінь і навичок, необхідних для реалізації здійснення професійної діяльності.

Практична підготовка має на меті активізувати теоретичні знання на основі практичного навчання; формування в майбутніх учителів початкової школи умінь і навичок практичної діяльності в навчально-виховних закладах; розвиток професійних умінь і навичок; оволодіння сучасними методами й формами педагогічної діяльності, новими високоідейними формами навчання; формування дослідницького підходу до педагогічної діяльності.

Практична підготовка здійснюється через педагогічні практики. Розглянемо докладніше поняття «практика». Термін походить від грецького слова «праксис», що в перекладі означає «діяння», «активність», «діяльність». Філософи доводять, що практика повинна бути відокремлена від такої більш широкої категорії, як діяльність, оскільки діяльність є практикою лише тоді, коли в ході її здійснення народжуються знання або перевіряється їхня істинність. Інше визначення дає О. Абдуліна: «зміст педагогічної практики полягає в навчально-виховній роботі з дітьми з урахуванням комплексного підходу» [1, с. 105].

В «Енциклопедії освіти» [9] зазначено, що педагогічна практика є обов'язковою складовою навчального процесу педагогічних університетів і передбачає професійну підготовку педагогічних кадрів та підвищення їхньої кваліфікації. Основною метою педагогічної практики у ВНЗ є формування у студентів умінь творчо використовувати в педагогічній діяльності науково-теоретичні знання і практичні навички, набуті у процесі вивчення педагогічних дисциплін; сприяння оволодінню студентами сучасними формами й методами організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах; виховання в них інтересу до педагогічної роботи, формування потреб систематично поповнювати свої знання та творчо застосовувати їх у практичній педагогічній діяльності [9, с. 647].

Аналіз досліджень за останнє десятиліття свідчить, що педагогічна практика залишається в центрі уваги науковців. Фахівцями досліджено теоретико-методологічні, історико-педагогічні та науково-методичні засади практичної підготовки майбутніх педагогів [6]; визначено й охарактеризовано психолого-педагогічні умови вдосконалення педагогічної практики

студентів [13]; науково обґрунтовано соціально-педагогічні аспекти професійної діяльності молодого вчителя [21].

З огляду на сучасні євроінтеграційні процеси, вимоги до освіти в Концепції педагогічної освіти, розробленій Національною Академією педагогічних наук України, містяться чіткі і науково обґрунтовані завдання педагогічної практики [15]. У цьому документі наголошується, що «практична підготовка здійснюється через навчальні та фахові педагогічні практики» [23, с. 17]. Форма, тривалість і терміни проведення практики визначаються окремо для кожної спеціальності з урахуванням особливостей освітньо-кваліфікаційного рівня цієї спеціальності й специфіки ВНЗ.

На основі аналізу нормативних документів [7; 14; 15; 16; 20; 22], наукових досліджень з-поміж основних завдань педагогічної практики виділяємо завдання:

- формування особистісно-мотиваційної готовності студента до роботи вчителя початкової школи; вироблення практичних професійних умінь і навичок організації освітнього процесу роботи з учнями; застосування на практиці знань, отриманих при вивченні психолого-педагогічних дисциплін і фахових методик;

- формування у практикантів уміння проводити уроки з використанням сучасних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності; самостійно вивчати та узагальнювати передовий педагогічний досвід роботи вчителів.

Педагогічна практика в Україні, як наголошує академік С. Гончаренко, – це обов'язковий складник навчального процесу педагогічних інститутів, університетів, училищ, інститутів післядипломної педагогічної освіти, який передбачає професійну підготовку кадрів і підвищення їхньої кваліфікації [5, 331]. Учений розглядає педагогічну практику студентів як спосіб вивчення навчально-виховного процесу на основі безпосередньої участі в ньому практикантів [5].

Наш досвід роботи вчителем початкової школи Комунальної установи Сумська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 23, м. Суми, Сумської області підтверджує: педагогічна практика має бути спрямована на формування у студентів професійної спрямованості та інтересу до професійної діяльності, що є необхідним компонентом для здійснення успішного освітнього процесу в сучасній школі. Педагогічний досвід переконує, що мета і завдання педагогічної практики мають бути доповнені, зокрема акцентуванням на педагогіці партнерства.

Виконуючи дослідну роботу в інституті педагогіки і психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, акцентуємо увагу на досвіді українських шкіл. Зазначаємо, що серед українських шкіл, які з 1 вересня 2017 року апробують пілотний проект нового державного стандарту початкової освіти, чотири – розташовані на Вінниччині. Одна з

таких – школа № 25 у Вінниці. 60 першокласників цієї школи розпочали навчатися за новими стандартами навчання Концепції «Нова українська школа». Учні й учителі «перевірятимуть на собі» концепцію «дослідницького та компетентного ставлення до життя», представлену Міністерством освіти і науки. За словами заступника директора з навчально-виховної роботи О. Воложаніної, діти навчаються у спеціально облаштованих класах. Наприклад, тут є куточок для відпочинку, невисокі меблі, змінні стенди на стінах, а самі стіни – як додатковий простір для творчості дітей. *«Під час упровадження інновацій, відповідно до Концепції Нова українська школа, діти стали більш розкутими. Вони сміливіше висловлюють власні думки. Діткам дається більше часу для самостійної роботи, а вчитель просто керує цим процесом»*, – ділиться про враження від першого місяця апробації стандарту учитель Н. Балан [10].

Охарактеризуємо мету і завдання педагогічної практики в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». У документі акцентовано увагу на педагогіці партнерства, в основі якої покладено спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнями та батьками. Учитель має бути другом, а родина залучена до побудови освітньої траєкторії дитини.

На основі аналізу програм педагогічних практик у початковій школі для студентів спеціальності 013 Початкова освіта [19] Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка [20] дійшли висновку, що потрібно формувати у студентів цілісне уявлення про навчально-виховний комплекс сучасної початкової школи і вчителя як головного суб'єкта навчально-виховного процесу в початковій школі.

Викладачі-методисти звертають увагу студентів на формування професійного інтересу до педагогічної діяльності вчителя початкової школи, створення у студентів установки на: формування професійної позиції; вивчення специфіки праці вчителя (функції і професійні обов'язки педагога початкової школи); стимулювання потреби у формуванні культури педагогічної діяльності; формування вмінь вести записи спостережень, обробляти, узагальнювати отриману в ході спостережень інформацію, повно і правильно відобразити її в щоденнику практики; розвиток потреби в самопізнанні й самовдосконаленні; формування вмінь спостереження, аналізу та оцінки навчально-виховного процесу в початковій школі, його відповідності програмним вимогам; оволодіння студентами засобами елементарної діагностики особистості та діяльності вчителя, індивідуальних особливостей дитини та класу загалом.

Зупинимось детальніше на програмі педагогічної практики Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. На навчальну практику відводять 54 години/1,5 кредити ECTS. Навчальна програма містить 2 змістові модулі. Навчальну практику проводять на

З курсі (2 семестр, 3 тижні). Студентів розподіляють у групи (4–5 осіб). Перебуваючи щодня у школі не менше 6 годин, студенти виконують завдання, передбачені програмою практики. Кожний студент, керуючись завданнями і змістом практики, веде педагогічний щоденник, у якому фіксує результати виконання завдань, аналізує роботу вчителів і свою власну, активно допомагає вчителю.

Важливою вимогою підготовки майбутніх учителів початкової школи до педагогічної практики є їх вільне володіння державною українською мовою. Педагог, писав відомий дослідник XIX ст. К. Ушинський, має бути освіченим, знати свою справу, бути завжди зацікавленим у вдосконаленні своїх знань і педагогічної майстерності; повинен володіти педагогічним тактом, чітко уявляти мету своєї діяльності. І головне, педагог, за глибоким переконанням ученого, повинен любити свою професію, з почуттям відповідальності ставитися до високого покликання педагога [23, 338].

Значною мірою компетентність у володінні державною мовою забезпечується мовно-методичними навчальними дисциплінами, що є невід'ємним складником професійної підготовки. Зокрема курс «Методика навчання української мови та літературного читання» посідає важливе місце серед навчальних дисциплін, які забезпечують вищу педагогічну освіту, оскільки рідна мова й читання є невичерпним джерелом знань, важливим засобом духовного, емоційного та розумового розвитку учнів початкових класів.

Проаналізуємо робочу програму «Методика навчання української мови та літературного читання» нормативної навчальної дисципліни освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки бакалавра напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта» [22] Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Згідно з програмою, мета занять – опанування майбутніми вчителями знань шкільних програм і підручників з української мови та літературного читання, розуміння закономірностей формування знань, умінь і навичок молодших школярів з мови та літературного читання, оволодіння студентами методикою формування в учнів системи початкових уявлень і понять із фонетики, лексики, словотвору, морфології, синтаксису; прийомами ознайомлення школярів із найважливішими нормами української літературної вимови та правопису і формування їхньої мовленнєвої культури, опанування студентами методикою формування в молодших школярів повноцінної навички читання, здатністю аналізувати різні за жанрами літературні твори та виховувати в молодших школярів загальнолюдські цінності засобами художнього слова.

Укладаючи програму з курсу «Методика навчання української мови та літературного читання», вважаємо за доцільне враховувати Концепцію «Нова українська школа» та Державний стандарт початкової освіти, потребу таких завдань, як формування комунікативної та читацької компетентності; виховання свідомого громадянина України; втілення

нових методичних ідей у вивчення рідної словесності; використання загальнодидактичних та лінгвометодичних принципів навчання української мови; форми організації навчальної діяльності учнів на уроці: фронтальна, індивідуальна, групова навчальна діяльність.

Готуючи студентів до проектування уроків, акцентуємо увагу на методи навчання української мови: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний, частково пошуковий, дослідницький, серед дидактичних засобів навчання – слово вчителя, навчально-методичний комплекс та різноманітні технічні засоби: додаткові дидактичні засоби: роздавальний та демонстраційний матеріал; інтерактивні технології навчання літератури на уроках літературного читання в початковій школі; організація проектно-діяльності молодших школярів із літературного читання; індивідуально-диференційоване навчання на уроках літературного читання. Методи й форми роботи мають допомогти урізноманітнити уроки української мови і літературного читання в початковій школі.

Висновки. Отже, проведений аналіз законодавчих документів і наукових джерел дає підстави зробити такі висновки. Метою нової школи є здатність забезпечити гармонійний розвиток дитини; це не тільки знання, це вміння їх використовувати для власних індивідуальних і професійних завдань. А ще – це ставлення й цінності, а також уміння з позиції цих цінностей критично переосмислити інформацію. Щоб збудувати таку школи, треба перепідготувати вчителів початкових класів. Працювати за новим Державним стандартом початкової освіти, що визначає основні засади й підходи до навчання в початковій школі, а також вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів навчання здобувача освіти.

Педагогічна практика має відповідати вимогам Концепції «Нова українська школа». На основі аналізу нормативних документів, наукових досліджень з-поміж основних завдань педагогічної практики виділяємо завдання формування особистісно-мотиваційної готовності студента до роботи вчителя початкової школи; вироблення практичних професійних умінь і навичок організації освітнього процесу роботи з учнями; застосування на практиці знань, отриманих при вивченні психолого-педагогічних дисциплін і фахових методик; формування вмінь проводити уроки з використанням сучасних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності; самостійно вивчати та узагальнювати передовий педагогічний досвід роботи вчителів.

Майбутній учитель початкових класів повинен бути готовим до практичної діяльності в умовах сучасних освітніх реформ. Укладаючи програму курсу «Методика навчання української мови та літературного читання», враховуємо потребу таких компетентностей, як формування комунікативної та читацької компетентності.

Педагогічна практика є обов'язковою складовою підготовки майбутніх учителів початкової школи з курсу «Методика навчання української мови та літературного читання». Основною її метою є практичне засвоєння майбутніх фахівців закономірностей і принципів педагогічної діяльності. Саме у процесі педагогічної практики майбутні вчителі початкової школи можуть визначитися у правильності вибору професії педагога, переконатися у важливості володіння теорією та практикою освітнього процесу.

Перспективою наших подальших розвідок є теоретичне обґрунтування педагогічної практики як чинника ефективної професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдуллина, О. А., Загрязкіна, Н. Н. (1989). *Педагогическая практика студентов*. М.: Просвещение (Abdullina, O. A., Zahriazkina, N. N. (1989). *Pedagogical practice of students*. М.: Enlightenment).
2. Бібік, Н. М. (2012). Компетенції і компетентність у результатах початкової освіти. *Сучасна початкова освіта: вектори розвитку*, (сс. 20–42). Бердянськ: БДПУ (Bibik, N. M. (2012). Competencies and competence in the results of primary education. *Modern elementary education: developmental vectors*, (pp. 20–42). Berdiansk: BDPU).
3. Бірюк, Л. Я. (2008). *Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки (психолого-дидактичний аспект)*. Глухів (Biryuk, L. Ya. (2008). *Formation of communicative competence of the future teacher of primary school in the process of professional training (psychological-didactic aspect)*. Hlukhiv).
4. Будник, О. Б. (2015). *Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності* (дис. д-ра пед. наук: 13.00.04). Житомир (Budnyk, O. B. (2015). *Theoretical and methodological foundations of professional training of the future teachers of primary school for social and pedagogical activity* (DSc thesis). Zhytomyr).
5. Гончаренко, С. У. (1997). *Український педагогічний словник*. К.: Либідь (Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainian Pedagogical Dictionary*. К.: Lybid).
6. Дем'яненко, Н. М. (1998). *Загальнопедагогічна підготовка вчителів в Україні (XIX – перша третина XX ст.)*. К.: ІЗМН (Demianenko, N. M. (1998). *General-pedagogical teacher training in Ukraine (XIX – first third of the XX century)*. К.: IZMN).
7. *Державний стандарт початкової освіти* (2018). Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-rochatkovoyi-osviti> (*State Standard of Elementary Education* (2018) Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-rochatkovoyi-osviti>).
8. Дичківська, І. М. (2015). *Інноваційні педагогічні технології*. К.: Академвидав (Dychkivska, I. M. (2015). *Innovative pedagogical technologies*. К.: Akademydav).
9. Кремень, В. Г. (Ред.). (2008). *Енциклопедія освіти*. К.: Юрінком Інтер (Kremen, V. H. (Ed.). (2008). *Encyclopedia of Education*. К.: Yurinkom Inter).
10. *З досвіду роботи учителя початкових класів Н. Балан*. (2017). Режим доступу: <https://vezha.vn.ua/nova-ukrayinska-shkola-yak-novu-kontseptsiyu-minosvity-testuyut-u-vinnytsi> (*From the experience of the teacher of primary school N. Balan*. (2017).

Retrieved from: <https://vezha.vn.ua/nova-ukrayinska-shkola-yak-novu-kontseptsiyu-minosvity-testuyut-u-vinnytsi>).

11. Зязюн, І. А. (2008). *Філософія педагогічної дії*. Київ; Черкаси (Ziaziun, I. A. (2008). *Philosophy of pedagogical action*. Kiev; Cherkasy).

12. Закон України «Про освіту». (2017). Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (*Law of Ukraine "On Education"*). (2017). Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>).

13. Козій, І. О. (2001). *Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики студентів*. Київ (Kozii, I. O. (2001). *Psychological-pedagogical conditions of improvement of pedagogical practice of students*. Kyiv).

14. Концепція «Нова українська школа». (2016). Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html> (*Concept "New Ukrainian School"*). (2016). Retrieved from: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>).

15. Концепція педагогічної освіти: схвалено колегією Мін-ва освіти України 23 груд. 1998 р., протокол №17/1–5 (1999). *Інформ. зб. Мін-ва освіти України, 8, 8–23* (The Concept of Pedagogical Education: Approved by the Collegium of the Ministry of Education of Ukraine on December 23, 1998, Protocol No. 17/1-5. (1999). *Bulletin of Ministry of Education of Ukraine, 8, 8–23*).

16. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років. (2014). Режим доступу: http://tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncept.pdf (*The Concept of the Development of Ukrainian Education for the Period 2015–2025*). (2014). Retrieved from: http://tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncept.pdf).

17. Крижановський, А. І. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи в педагогічних коледжах на засадах компетентнісного підходу. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця (Kryzhanovskyi, A. I. Professional training of the future teachers of primary school in pedagogical colleges on the basis of a competent approach. *Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems*. Kyiv-Vinnytsia).

18. Нікулочкіна, О. В. (2009). *Розвиток інформаційної компетентності вчителя початкових класів у системі післядипломної освіти* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Запоріжжя (Nikulochkina, O. V. (2009). *Development of informational competence of the primary school teacher in the system of postgraduate education* (PhD thesis). Zaporizhzhia).

19. Паршук, С. М. (2017). *Програма навчальної педагогічної практики у початковій школі для студентів спеціальності 013 Початкова освіта*. Миколаїв: Миколаївський нац. ун-т (Parshuk, S. M. (2017). *Program of educational pedagogical practice in primary school for students of the specialty 013 Primary education*. Mykolaiv: Mykolaiv National University).

20. Положення про проведення практик у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка. Ухвалено рішенням вченої ради університету 26 грудня 2017 року протокол № 6. (2017). Режим доступу: file:///C:/Users/Admin/Downloads/polozhennya_pro_praktiku_2017._20.12.17_5c19d_555618803.pdf (*Regulations on practice in the Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. Approved by the decision of the Academic Council of the University on December 26, 2017, Protocol No. 6*). (2017) Retrieved from: file:///C:/Users/Admin/Downloads/polozhennya_pro_praktiku_2017._20.12.17_5c19d_555618803.pdf).

21. Вершловский, С. Г., Лесохиной, Л. С. (1982). *Профессиональная деятельность молодого учителя (социально-педагогический аспект)*. М.: Педагогика (Vershlovskii, S. H., Lesokhina, L. S. (1982). *Professional activity of a young teacher (socio-pedagogical aspect)*. М.: Pedagogy).

22. *Робоча програма навчальної дисципліни «Методика навчання української мови та літературного читання» для студентів педагогічного інституту за напрямом підготовки 6.010102 «Початкова освіта» (2015) / уклад. В. В. Вітюк. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т (Working program of the discipline "Methodology of teaching Ukrainian language and literary reading" for students of the pedagogical institute in the direction of preparation 6.010102 "Primary education" (2015) / comp. V. V. Vitiuk. Lutsk: Eastern European national university).*

23. Ушинський, К. Д. (1983). *Вибрані педагогічні твори*. К.: Рад. школа (Ushinskii, K. D. (1983). *Selected pedagogical works*. К.: Soviet school).

РЕЗЮМЕ

Дихnych Катерина. Педагогическая практика будущих учителей начальной школы в условиях реализации Концепции Новой украинской школы.

Определены цели и основные задачи педагогической практики в профессиональной подготовке будущих учителей начальной школы в соответствии с Концепцией «Новая украинская школа», Государственным стандартом начального образования. Определено, что педагогическая практика является обязательной составляющей профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы. Охарактеризован педагогический опыт общеобразовательных школ, учреждений высшего педагогического образования с целью усовершенствования культурно-методического курса как неотъемлемого компонента подготовки к педагогической практике.

Ключевые слова: педагогическая практика, будущий учитель начальной школы, профессиональная подготовка, Концепция «Новая украинская школа», языково-методический курс.

SUMMARY

Dikhnych Kateryna. Pedagogical practice of the future primary school teachers in the context of the Concept of New Ukrainian School.

Introduction. *Pedagogical practice plays an important role in the preparation of the future teachers of primary school, provides a closer combination of theoretical training with practical professional activities, helps to adapt to the specific conditions of professional duties, creates professional situations for practical application of theoretical knowledge, promotes formation and development of the pedagogical erudition, intuition, ability to improvise, pedagogical optimism and reflection. The new school needs improvement of professional training, in particular preparation for pedagogical practice in primary school.*

The aim of the article is to outline some aspects of the preparation of the future primary school teachers for pedagogical practice in primary school in the context of the implementation of the Concept of "New Ukrainian School".

Research methods: *analysis and generalization of legislative documents, scientific sources; studying pedagogical experience of schools.*

Research results. *The author has outlined and characterized the following blocks of professional training of the future primary school teacher: social-humanitarian, psychological-pedagogical, professional, personality-oriented, practical.*

On the basis of the normative documents analysis, the main tasks of the pedagogical practice have been distinguished: formation of the student's personality-motivational

readiness for work as a primary school teacher; development of practical skills and skills in organizing the educational process of working with students; application in practice of knowledge obtained in the study of psychological-pedagogical disciplines and professional techniques; formation of skills to conduct lessons using modern methods and techniques of educational-cognitive activity; study independently and generalize the advanced pedagogical experience of teachers.

Conclusions. *Pedagogical practice is an obligatory part of the preparation of the future primary school teachers for the course “Methodology of teaching Ukrainian language and literary reading”. In the process of pedagogical practice future primary school teachers may master the theory and practice of the educational process.*

Key words: *pedagogical practice, future primary school teacher, professional training, Concept of “New Ukrainian school”, language and methodology course.*

УДК 378:37.014.25

Інна Єременко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0001-6323-8444

DOI 10.24139/2312-5993/2018.04/043-055

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

У статті розглядається проблема інтернаціоналізації забезпечення якості вищої освіти (ЗЯВО) в Україні. Мета дослідження полягає в аналізі й узагальненні шляхів та підходів до інтернаціоналізації ЗЯВО в Україні в контексті історичного дискурсу. Для реалізації поставленої мети було використано методи ретроспективного, системно-логічного, структурно-функціонального аналізу. Результатами проведеного дослідження стало обґрунтування авторської періодизації розвитку інтернаціоналізації ЗЯВО в Україні, визначення провідних тенденцій досліджуваного процесу на кожному з виокремлених етапів. Практичне значення дослідження полягає у використанні його теоретичних положень та висновків при розробці національних, регіональних, інституційних стратегій розвитку ЗЯВО в Україні, у викладанні навчального курсу з педагогіки вищої школи у процесі підготовки магістрів у закладах педагогічної освіти.

Ключові слова: *інтернаціоналізація, вища освіта, якість вищої освіти, генеза, законодавство, Болонський процес, Європейський простір вищої освіти, університет, Україна.*

Постановка проблеми. В умовах глобалізаційних процесів, що відбуваються у світовому освітньому просторі, переходу до суспільства знань вища освіта перетворюється на дієвий механізм конкурентоспроможності держави. Водночас розбудова світового освітнього простору, виникнення транснаціональної освіти, транскордонна інтелектуальна експансія, загострення конкуренції на міжнародному ринку праці зумовлюють стрімку інтернаціоналізацію вищої освіти. На думку експертів з проблем розвитку